

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Brieven ministers natuur en stikstof en landbouw en natuur	TELEFOONNUMMER	
DATUM	14-06-2022	E-MAILADRES	jacobine.meijer@provincie-utrecht.nl
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1088738041-7564	DOMEIN/OPGAVE	BDO
VAN	Jacobine Meijer	TEAM	PMB
NUMMER PS		PORTEFEUILLEHOUDER	Sterk
BIJLAGEN	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kamerbrief: Aanbieding Startnotitie Nationaal Programma Landelijk gebied 2. Bijlage bij Kamerbrief: Startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied 3. Kamerbrief: Perspectieven voor agrarische ondernemers		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

Op 10 juni heeft het Rijk de startnotitie van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de Kamerbrief met het 'Perspectief voor agrarische ondernemers' naar buiten gebracht. In het NPLG wordt de urgentie van de opgave geschetst en de daarbij behorende transitie van het landelijk gebied. Ook zijn in het NPLG de richtinggevende doelen voor de stikstofopgave opgenomen. We onderschrijven de noodzaak om de uitstoot van stikstof drastisch te verminderen en de natuur te herstellen. Maar we realiseren ons ook dat deze boodschap bij veel agrariërs hard is aangekomen en vinden het daarom belangrijk ook in samenspraak met hen en de andere gebiedspartners te werken aan een duurzame toekomst voor het landelijk gebied.

Inleiding:

Op 10 juni heeft de minister voor Natuur en Stikstof de Startnotitie van het Nationaal Programma Landelijk gebied (NPLG) naar buiten gebracht. In de Startnotitie staat op welke manier het Rijk de stikstofuitstoot in Nederland wil verlagen. Verder gaat de Startnotitie in op de brede opgave en transitie die het landelijk gebied moet doormaken in de komende jaren. Het NPLG wordt een belangrijke drager voor de integrale gebiedsgerichte aanpak, die onder regie van de provincies gaat worden uitgevoerd. Tegelijkertijd heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de brief naar buiten gebracht waarin het toekomstperspectief voor de agrarische sector wordt geschetst. In deze Statenbrief informeren wij u over deze twee brieven en geven we een eerste inhoudelijke reactie op de richtinggevende doelen voor stikstof.

We begrijpen dat die de richtinggevende stikstofdoelen grote impact hebben op de agrarische sector en dan met name op de ondernemers en hun gezinnen die in deze sector werken. We zijn ons ervan bewust dat er ingrijpende maatregelen genomen moeten worden in het landelijk gebied, dat de agrariërs een onzekere tijd tegemoet gaan en dat er zelfs bedrijven zullen moeten stoppen of verplaatsen. We zetten ons in om een goede balans tussen een

gezonde natuur en een leefbaar platteland met een economisch rendabele en duurzame agrarische sector te bereiken.

Het landelijk gebied zal de komende jaren drastisch moeten veranderen. Verschillende urgente opgaven maken dit noodzakelijk. De draagkracht van onze natuur en ons bodem- en watersysteem wordt op veel plekken overschreden. Ook de klimaatopgave vraagt om een sterke daling van broeikasgasemissies van landbouw en landgebruik. Het Rijk wil met een integrale, gebiedsgerichte aanpak deze problematiek aanpakken om zo een betere balans te bereiken tussen wat de natuur kan dragen en wat we als samenleving van haar vragen. De Startnotitie NPLG geeft een eerste set richtinggevende doelen die worden meegegeven aan de provincies. We verwachten dat in oktober 2023 de richtinggevende doelen voor water en klimaat bekend worden.

We onderkennen de urgente opgaven en de noodzaak tot een integrale gebiedsgerichte aanpak zoals deze genoemd worden in het NPLG. Onder andere het Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof en de Regionale Veenweidestrategie onderschrijven die urgentie en hiermee hebben we al voorgesorteerd op deze aanpak. We zijn daarnaast ook hard aan de slag met de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland en andere opgaven die impact hebben op het landelijk gebied zoals de Landbouwvisie, de Samenwerkingsagenda Landbouw, Groen Groeit Mee, de Groene Contour, de energietransitie en (lokale) woningbouwprogramma's en -projecten. Voor de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is die duidelijkheid er wel. In maart 2022 zijn de Stroomgebiedbeheerplannen door het Rijk vastgesteld. De input hiervoor vanuit de provincie Utrecht komt uit het Bodem- en Waterprogramma provincie Utrecht 2022-2027(BWP), door u vastgesteld op 9 februari 2022.

Stikstofdoelen Nederland

In de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn) is vastgelegd dat 74% van het stikstofgevoelige areaal van N2000-gebieden in 2035 onder de Kritische Depositie waarde (KDW) moet zijn gebracht. Met het coalitieakkoord heeft het kabinet besloten deze doelstelling al in 2030 te willen realiseren. De landelijke omgevingswaarde van 74% is in de startnotitie NPLG naar richtinggevende gebiedsdoelen vertaald als input voor de provinciale gebiedsprocessen en de concept gebiedsplannen van de provincies. De richtinggevende doelen betreffen de benodigde reductie van ammoniakemissie, en hebben dus met name betrekking op de landbouwsector. Landelijk moet de regionale doorvertaling van de doelen een reductie van de emissie van stikstof van 39 kton NH₃ vanuit de sector landbouw opleveren. Het Rijk heeft de doelen op de volgende manier samengesteld:

- landelijk generiek reductiepercentage van 12%
- ringenbenadering rondom de N2000-gebieden 70% reductie
- Natuur Netwerk Nederland en N2000-gebied 95% reductie
- Transitie- en veenweidegebieden 47% reductie.

Door het Rijk wordt ingezet op een evenredige bijdrage van alle sectoren bij het terugdringen van de stikstofbelasting op de Nederlandse natuur - en daarmee het realiseren van de doelen uit de WSN. Ook voor de reductiebijdrage van de sectoren mobiliteit en industrie worden doelen geformuleerd. De timing hiervan hangt

samen met de doorrekeningen van de Klimaat en Energieverkenning 2022. Uiterlijk begin 2023 zullen de doelen voor de reductie van de overige sectoren worden vastgesteld.

Stikstofdoelen provincie Utrecht

De provincie Utrecht heeft als richtinggevend doel een reductie van gemiddeld 46% meegekregen van het Rijk. Het Rijk heeft het bodem- en watersysteem als uitgangspunt genomen. Hiertoe is een zoneringskaart voor heel Nederland gemaakt met de volgende indeling:

- Zone A: Goed geschikte landbouwgebieden/ hoofdfunctie agrarisch/ duurzame, emissiearme kringlooplandbouw met (inter)nationale perspectieven (12%).
- Zone B: omstandigheden voor landbouw beperkend vanuit water/bodem/landschap – streven naar integratie met andere functies, zoals landschap, natuur, recreëren en wonen (47%).
- Zone C: beperkingen voor landbouw vanwege grote nationale opgaven, zoals de reductie van stikstofemissies nabij stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden (zone C2) en de aanpak van bodemdaling in veenweidegebieden (zone C1) (47%).
- Zone D: Natuurgebieden, maatregelen gericht op verbetering van de hydrologie, beekherstel, nutriëntenhuishouding, verbindingen, etc. (95%).

Doordat er een verbreding in het NPLG heeft plaatsgevonden van alleen N2000-gebieden naar het gehele landelijke gebied is de opgave verbreed. Het grondgebied van Utrecht valt met name in de zone B en C1, de zogenaamde transitiegebieden. Hieraan is een reductiepercentage voor stikstofemissies van 47 % toegekend. Ook is een reductieopgave voor het Natuurnetwerk Nederland (NNN) meegenomen in de reductieopgave, waar in een eerder stadium geen sprake van was. Dit is een extra opgave, waarover we als provincie niet eerder door het Rijk zijn geïnformeerd. over de mate van impact die de richtinggevendende doelen voor de NNN heeft op de gehele opgave is op dit moment nog niet duidelijk en daarover gaan we in gesprek met de minister.

Op basis van de startnotitie en een eerste analyse van de cijfers verwachten we dat onze reductie-opgave veel omvangrijker is dan eerder gedacht en met name bedoeld is om een bijdrage te leveren aan de verdunning van de stikstofdeken. De verwachting dat voor Utrecht een lagere reductieopgave zou worden aangegeven is gebaseerd op het volgende:

- In de provincie Utrecht liggen vrijwel alleen kleine N2000-gebieden, die niet de meest gevoelige habitats hebben
- Daarnaast kent de provincie een relatief extensieve landbouwsector
- Op basis van berekeningen van het RIVM is de verwachting dat de provincie Utrecht met de huidige maatregelen al 90% onder de KDW zal halen in 2030.

De verwachting is dat in de transitiegebieden meer zal moeten gebeuren dan alleen het treffen van managementmaatregelen. Verdere extensivering zal noodzakelijk zijn, waarvoor ook voldoende grond beschikbaar moet komen. Voor NNN en N2000 wordt een hoog reductiepercentage opgelegd. Op korte termijn komt meer informatie beschikbaar over de gebieden en percentages en kunnen we de consequenties verder in beeld brengen.

De stikstofdeken is de optelsom van alle stikstofemissies die zich boven Nederland bevinden, zowel vanuit binnenlandse als buitenlandse bronnen. We onderkennen dat de inzet die wij moeten plegen ook ten goede moet komen aan het laten afnemen van de stikstofdeken. Daarnaast komen de maatregelen die wij treffen in de provincie ook ten goede van natuurgebieden buiten onze provincie. Dit is ook het geval bij de maatregelen die ander provincies treffen, die een positief effect hebben op onze natuurgebieden. Ook het Rijk moet zijn bijdragen leveren aan de vermindering van de stikstofdeken.

In de afweging die het komende jaar gemaakt moet worden in de gebieden zal de balans gezocht moeten worden tussen wat nodig is om te komen tot een gezonde natuur, een economisch rendabele en duurzame landbouw en

een leefbaar landelijk gebied. In onze Landbouwvisie en Samenwerkingsagenda Landbouw beschrijven we de manier waarop we dit willen bereiken. De Landbouwvisie zal indien nodig aangescherpt worden.

Wij zien ook de KRW-doelen als een van de belangrijkste opgaven die in de aanpak in het landelijk gebied moeten worden geïntegreerd. Alleen als de nutriëntenbelasting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voldoende afnemen, zijn de KRW-doelen in de provincie te realiseren.

Gebiedsgerichte aanpak om te komen tot het provinciaal gebiedsprogramma

Binnen de gebiedsgerichte aanpak stikstof die al is opgestart pakken we door om te komen tot het Provinciaal Gebiedsprogramma Utrecht (PGU). Dit betekent dat het provinciale gebiedsplan volgend uit de Wsn opgenomen wordt in het PGU. Vanuit de NPLG-ambitie worden de stikstofdoelen samen met de andere uitgewerkte doelen voor natuur, water en klimaat, en de wisselwerking met de verduurzaming van de landbouw en de sociaaleconomische ontwikkelingen, opgenomen in de eerste versie van de brede gebiedsprogramma's. Deze integrale benadering hebben we al reeds opgepakt in het Handelingskader Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof en werken we verder uit met de aanvullende doelstellingen. Door nu voortvarend met deze aanpak aan de slag te gaan en de integrale benadering verder uit te werken kunnen we kansen en knelpunten tijdig inbrengen bij beleidsontwikkeling van het Rijk.

Het proces dat we aan het opstarten zijn om te komen tot de gebiedsagenda's voor de N2000-gebieden (inclusief zone eromheen) en het provinciale gebiedsplan passen we aan zodat we kunnen voldoen aan het PGU. Dit betekent concreet dat de geografische scope aangepast moet worden, zodat de transitiegebieden meegenomen worden. Daarnaast starten we zo snel als mogelijk met processen voor de gebieden die nu nog niet zijn meegenomen in de gebiedsgerichte aanpak stikstof.

Wat hebben we van het Rijk nodig?

In de brief die door Gedeputeerde Staten op 13 april 2022 is verstuurd in reactie op de hoofdlijnen brief 'Hoofdlijnen van de gecombineerde aanpak van natuur, water en klimaat in het landelijke gebied en van het bredere stikstofbeleid' is een aantal punten aangegeven waarop wij hulp en duidelijkheid vragen van de minister voor Natuur en Stikstof. Deze punten zijn nog steeds van kracht en scherpen we verder aan.

- De spanning tussen urgentie en tempo enerzijds en de zorgvuldigheid en tijd dat een gebiedsproces van deze omvang van zich vraagt baart ons nog steeds zorgen. Ook het vinden van een goede balans tussen duidelijke kaderstelling en ruimte om van onderop te werken is voor ons essentieel.
- Wij maken ons zorgen dat de aanpak zoals beschreven in de startnotitie NPLG een grote impact heeft op het draagvlak voor en uitvoering van de gebiedsprocessen die al in gang zijn gezet. Om onze aanpak met succes én met draagvlak te kunnen uitvoeren is flexibiliteit en zorgvuldigheid in de aanpak en vertrouwen noodzakelijk
- Eén van de pijlers in de Utrechtse gebiedsgerichte aanpak is het ontwikkelen van instrumentarium om de stikstofdepositie terug te dringen, maar ook om de transitie in de landbouw verder vorm te geven. In het 'Perspectieven voor de agrarische ondernemer' missen we nog de concreetheid van de maatregelen
- Het ontbreekt ook in de startnotitie NPLG nog aan duidelijkheid over de generieke maatregelen die het Rijk voornemens is te nemen, wanneer deze maatregelen beschikbaar zijn en wat deze gaan opleveren.
- De PAS-melders verkeren nog steeds in grote onzekerheid wanneer zij een legale vergunning krijgen. Dit geldt ook voor andere groepen die nog geen legale status kennen. Het Rijk is verantwoordelijk voor de legalisering van deze agrariërs.
- De opgave en de richtinggevende doelen die in het NPLG genoemd staan is een gedeelde opgave voor zowel provincie als Rijk. Om dit te kunnen realiseren is het voor ons mede randvoorwaardelijk dat het Rijk op korte termijn duidelijkheid geeft over bovenstaande punten zodat er een zorgvuldig proces doorlopen kan worden met de gebiedspartners.

Rol van de provincie

Het Rijk stuurt aan via het NPLG en vervolgens neemt de provincie – als gebiedsautoriteit voor het landelijk gebied – het voortouw over voor uitvoering/concretisering/gebiedsprogramma. De provincie werkt samen met de andere overheden en maatschappelijke partijen de maatregelen uit in gebiedsprocessen om de doelen uit het NPLG te

realiseren. In de verschillende gebiedsprocessen werken we al samen met onze gebiedspartners. Met het maken van de gebiedsagenda's en het komen tot de provinciale gebiedsprogramma's zetten we een eerste stap in het integraal werken aan de opgaven die in het gebied spelen. In de Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied wordt een voorstel uitgewerkt hoe we de integrale samenwerking in de provincie het beste kunnen organiseren.

Samenwerking gebiedspartners

Binnen de aanpak stikstof werken we nauw samen met onze gebiedspartners als het stikstofcollectief, de verschillende terreinbeherende organisaties, waterschappen, gemeenten, VNO-NCW, Bouwend Nederland en andere belanghebbenden. Het is geen vrijblijvende samenwerking. Alle gebiedspartners aan tafel, moeten ook bijdragen aan de oplossing. We doen dit in dialoog en op basis van onderling vertrouwen. De samenwerking en onderlinge verhoudingen zijn binnen de provincie Utrecht goed. We vinden het ook belangrijk dat deze samenwerking goed blijft en dat er draagvlak voor de gebiedsgerichte aanpak blijft. Hier blijven we ons hard voor inzetten.

Relatie met andere portefeuilles

Het Nationaal Programma Landelijk Gebied kent een nauwe relatie met andere portefeuilles dan alleen het landelijk gebied. Het is belangrijk dat op korte termijn het weer mogelijk is om vergunningen af te kunnen geven voor zowel de agrarische sector, als ook andere maatschappelijke en economische ontwikkelingen zoals woningbouw en het aanleggen van wegen. Het niet kunnen afgeven van vergunningen kan gevolgen hebben voor woningbouwprojecten in bijvoorbeeld Foodvalley en de regio Amersfoort, maar ook voor verschillende mobiliteitsprojecten.

Vergunningverlening

Het houdbaar kunnen afgeven van vergunningen is op dit moment sterk afhankelijk van verschillende juridische procedures. We volgen deze ontwikkelingen nauwgezet, met in het bijzonder het Hoger Beroep dat op 14 juni diende bij de Raad van State. Bovendien is voor het afgeven van houdbare vergunningen ook belangrijk dat de gunstige staat van instandhouding in de N2000-gebieden bereikt wordt. De stikstofdoelen zijn daar één onderdeel van. Een robuust bodem- en watersysteem is de basis voor toekomstige ontwikkelingen van basiskwaliteiten. Naast waterkwaliteit geldt dit ook voor waterkwantiteit. Te denken aan de beschikbaarheid van voldoende kwalitatief zoetwater en grondwater, wateroverlast en gevolgen van klimaatverandering. Ook deze opgaven zullen in de gebiedsprocessen bij keuzes worden meegenomen. We dringen er bij het Rijk op aan om vaart te maken met het legaliseren van de PAS melders.

Kamerbrief 'Perspectieven voor agrarische ondernemers'

Net als het Rijk wil de provincie inzetten op de omslag naar economisch rendabele kringlooplandbouw. Ook denken wij dat het goed is dat er verschillende manieren worden geschetst om de verduurzaming mogelijk te maken. Naast de eisen die er worden gesteld is het namelijk ook nodig dat een agrariër als ondernemer kan kiezen welke ontwikkeling bij haar of hem past. Het Rijk bepaald met de opgaven die in de startnotitie worden beschreven en aangekondigd het speelveld en de bewegingsruimte van de individuele agrariërs.

Wij kunnen ons aansluiten bij de denk- en ontwikkelrichting die in de brief staat. De brief biedt nog niet de mate van concreetheid die nodig is om de transitie in te zetten. Dit komt omdat ten eerste belangrijke randvoorwaarden en opgaven, zoals emissies en grondgebondenheid, waar de ondernemer in de toekomst aan zal moeten voldoen pas in de loop van dit jaar duidelijk worden. Ten tweede is het hierbij onduidelijk wat de ontwikkelpaden precies betekenen voor de bedrijfseconomische mogelijkheden, tijdens en na de transitie.

Om de gebiedsplannen te kunnen opstellen, is het een vereiste dat, naast helderheid over de doelen, het duidelijk is wat de maatregelen op bedrijfsniveau bijdragen aan deze doelen en dat een reëel beeld wordt geschetst van de bedrijfseconomische mogelijkheden tijdens en na gewenste transitie. Zolang dit niet helder is, is het voor individuele agrariërs bijna onmogelijk om noodzakelijke keuzes te maken.

Organisatorische consequenties

De brede opgave die is beschreven in het NPLG heeft ook consequenties voor de provinciale organisatie. Op korte termijn zal dan ook gestart worden met de doorvertaling van het NPLG naar een Provinciaal Gebiedsprogramma (het 'wat') waarbij ook de implementatie van de concernopgave uitvoeringsstrategie landelijk gebied (het 'hoe') expliciet onderdeel zal zijn. Ook het capaciteitsvraagstuk zal hier integraal en met prioriteit onderdeel van uit maken. Om de opgave te kunnen uitvoeren hebben we kwantitatief behoefte aan zowel proces-projectmatige kennis als inhoudelijke expertise.

Daarnaast moet op korte termijn meer zicht komen op het provinciale instrumentarium, waaronder in de 2^e helft van 2022, de grondstrategie en de grondbank. Ook andere instrumenten moeten verder uitgewerkt gaan worden om de transitie waar om gevraagd wordt uit te kunnen voeren.

Vervolgprocedure / voortgang:

In de komende periode analyseren we de doelen zoals genoemd in het NPLG op de consequenties voor de provincie Utrecht en op welke manier deze zullen doorwerken in de gebiedsprocessen. We gaan daarover ook in gesprek met onze gebiedspartners. Ook vragen we het Rijk nog nader duiding te geven over de opgave, gebiedsgrenzen en mogelijkheden om ook over de provinciegrens heen te kunnen rekenen. Ook hopen we zo snel mogelijk inzicht te krijgen in de instrumenten en maatregelen waarmee de doelen bereikt moeten worden. Op 1 juli 2023 moet het provinciale gebiedsprogramma gereed zijn. We informeren u graag op korte termijn via een technische briefing over de eerste inzichten van de opgave als u daar behoefte aan heeft. Wanneer de actualiteit dit vraagt zullen we u zo spoedig als mogelijk verder informeren, bijvoorbeeld via de reeds geplande informatiesessies of via een statenbrief.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen